

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**R. P. Thomæ Tamburini Societatis Iesu Siculi
Caltanisettensis, In Alma Vniversitate nobilis Civitatis
Messanæ, Theologiæ Primarij Professoris. Explicatio
Decalogi Duabus distincta partibus**

In qua omnes ferè conscientiæ casus, ad decem Præcepta pertinentes,
mira brevitate, claritate, & quantum licet, benignitate declarantur

Continens sex Libros posteriores in Decalogum, id est, expositionem
præceptorum secundæ tabulæ

Tamburini, Tommaso

Monachii, Anno M.DC.LIX.

An culpa levis externa, sed interna gravis, pariat obligationem
restitutionis, num. 7.

urn:nbn:de:hbz:466:1-39995

acceptationis fundare obligationem restitutionis formaliter & immediate ex ipsa culpa, nec recurrunt ad consensum implicitum, qui certe etiam adest in omni injusta acceptatione cuiuscumque gravis quantitatis; multo minus recurrunt ad poenam; obligatio enim restitutionis in fure non est proprie poena, sed morale debitum inducendi æqualitatem &c.

h. h. vt concedebat P. Ioseph Acosta amantissimus præcept. meus in Theolog. cu, in suis manuscriptis de just. & jur. hic. h. Delugo t. 1. de just. d. 8. §. c. 5. num. 69. i. sup. hoc c. 2. §. 2. n. 1.

Facilior ergo solutio huius difficultatis sit huiusmodi: Stet, etiam hunc non obligari ad restitutionem sub mortali, ex vi præteritarum acceptationum, quæ omnes supponuntur veniales. Quid inde? restituat statim, nec unquam mortaliter peccabit; Si autem statim restituet, non dicetur obligationem mortalem restituendi à se contractam extinxisse; nunquam enim illam hæcenus contraxit, ut dictum est; sed dicetur præcavisse, ne incidere in mortalem obligationem, si retinisset quantitatem ex multis minutis collectam; atque adeo notabilem. Quod si non restituet statim, consurget obligatio gravis sub mortali, non quidem ex acceptationibus, quæ omnes fuerunt veniales, sed ex retentione, quæ nunc iuncta cum antecedentibus, incipit esse retentio materialis notabiliter nocivæ proximi, atque adeo mortalis, & inducens restitutionis obligationem sub mortali.

An culpa levis externa, sed interne gravis, pariat obligationem restitutionis?

7. Consequitur ad prædicta celebris illa quæstio, an culpa levis cum intentione interna graviter nocendi, inducat onus restitutionis? v.g. diligentiam adhibuisti, ne, dum feram venaris, hominem occideres, diligentiam, inquam, sufficientem ad vitandum peccatum mortale, non verò illam, quam diligentiores ponere solent; nam propterea peccasti venialiter; an, si huic levi omissioni addas animum occidendi hominem, si ibi forte adsit, & de facto occidatur, tenearis ad restitutionem ex homicidio?

8. Respondeo, si ille animus nocendi graviter, adjungatur actioni venialiter malæ, imò etiam malæ mortaliter, quæ actio ex se non fit contra Iustitiam, certum est, eam non inducere onus restitutionis, immo neque irregularitatis. Ratio est, quia ex dictis, ejusmodi onus, ut & irregularitas, non nisi ad actionem in justam consequitur. Hinc Iudex, licet ex odio gravi damnet reum; & qui cum moderamine inculpata tutelæ (licet ex animo, & intentione graviter nocendi) occidat aggressorem, non incurrunt onus restitutionis, nec irregularitatem; quia ejusmodi condemnatio & defensio nullo modo sunt actiones contra Iustitiam, ne leviter quidem; at si ille animus adjungatur actioni, quæ ex se fit, licet leviter, contra Iustitiam, ut est in exemplo allato num. 7. tunc profecto magna quæstio est, an tale onus inducat.

9. Et

9 Et præter casum propositum affertur solent alia exempla: ponis venenum in loco remotissimo à convictu hominum, ponis tamen eo animo, ut si illuc accedat Petrus tuus inimicus, illud sumat, & occidatur; præparatio veneni est actio externa contra Iustitiam, sed quia est in remotissimo loco, ad summum non erit ex se, nisi venialis culpa, immo sapissimè nulla, quia certo moraliter in illum locum nullus hominum judicatur penetraturus: alapam levis dedecoris impingis adolescentulo, eo tamen animo, ut ex concepto fortè dedecore adolescentens moriatur: quatuor obolos furaris ab avaro, ea tamen intentione, ut fortè ex marore amissæ pecuniæ is conficiatur: quæstio est, an ponens venenum, an alapam impingens, an obolos surripiciens, cum illa interna voluntate, graviter proximo nocendi, peccent ita contra Iustitiam, ut si de facto sequatur mors, sint rei restitutionis & irregularitatis?

10. Esse restitutionis reos, censent nonnulli *l*: non esse, censent *m* alij: ego certè aliud dicendum puto, de irregularitate, aliud de restitutione.

l Delug. *l*. 1. de iust. d. 8. sec. 6. à num. 74. alijque ab ipso cit. *m* Less. *l*. 2. c. 9. dub. 26. num. 113. Sanc. *l*. 1. conf. cap. 4. dub. 5. num. 9. favetque *l*. 2. conf. c. 1. dub. 49. num. 6. & prædicto lib. 1. cap. 3. dub. 1. & 2.

11. Affero enim primò, prædictos incurrere irregularitatem, uti insinuat vi supra, cum de homicidio lib. 6. cap. 4. §. 1. nu. 6. Ratio est, quia, ut ibidem notavi, irregularitas est inducta

sacris Canonibus, contra homicidium voluntarium, seu volitum, à te aliquo tandem modo causatum, seu, ut ita loquar, occasionatum: at omnes prædicti, si faciant ea, quæ leviter, & ex se insufficienter, immo rarò vel rarissimè influant in homicidium, dicuntur voluntariè concurrere ad occisionem, licet, ut dico, per actionem ex se sola ad homicidium non sufficientem; ergo non est, unde irregularitatem effugiant, si homicidium re ipsa sequatur, unde omnino locum citatum.

12. Affero secundò, eosdem non incurrere onus restitutionis ex homicidio, vel quocumque alio damno fortè secuto; Ratio est, quia quoad restitutionem, cum non adsit lex ulla humana peculiaris, solum est considerandum Ius ipsum naturale; at hoc non obligat ad restitutionem, nisi quando quis per suam actionem physicè, vel moraliter est absoluta & sufficiens homicidij, seu damni causa, ut supra vidimus: cum ergo, quando ipsa actio externa levis ex se est, ac leviter, & non ut plurimum, ex sua conditione influit in damnum, non sit causa absolute influens physica, vel moralis damni, sed ad summum, satis diminutè & imperfectè, cui diminutæ causæ non est æquum, ut gravis obligatio adnectatur, consequens est, ut, etiam si fiat animo graviter nocendi, non obliget ad restitutionem.

n sup. lib. 6. c. 4. §. 1. n. 2.

Quod autem eiusmodi actio non sit absoluta & sufficiens causa, etiam si adsit ille animus, probatur manifestè, quia ille internus animus nihil adiuvat ipsam actionem externam, ergo

ex se ea actio, caussatiua sufficienter damni non est, nihil, quoad hoc, adiuuabitur ab animo, & consequenter semper remanebit non caussans absolute ex se homicidium vel damnum, ac propterea remanebit libera ab onere restitutionis, sicuti erat ante illum animum.

13. Dixi (quoad hoc) nam ab interna intentione graviter iniusta in affectu, ultero concedo illam externam ex se leuem actionem denominari graviter malam & iniustam: sed quia onus restitutionis non sequitur ad actionem iniustam iniustitia interna, sed externa, nihil contra nos; Ex qua doctrina omnia argumenta contraria à studio Theologo facile dissoluentur.

§. VI.

Statim.

Restitutio ex delicto quomodo statim obliget?

1. **A**sertio Prima. Omnis debitor ex iniusta acceptione, & uniuersim ex delicto, atque adeo ex damno dato, tenetur restituere, quamprimum, non cum valde notabili & incommoditate, potest. Quod si possit, & nullam habens legitimam excusationem, de qua infra, non restituat, non solum peccat mortaliter, ut certum est, quia est in continuata quadam ablatione, sed etiam tenetur *b* in conscientia, soluere omne lucrum, quod cessat, & damnum, quod emergit domino ex ea mora, (quæ certè tunc est culpabilis) quia secus, non fie-

ret æqualitas cum proximo: cum enim hic ex furis culpa non solum fuerit priuatus re principali, sed etiam sit passus illud interesse, vtrumque merito erit resarciendum.

a Quanta hæc esse debeat, ut excuset à restitutione, dicitur inferius tr. 4. c. 1. §. 9. *b* Molin. t. 3. d. 724. & passim.

2. Iam vero, pro ijs, quæ mox dicenda sunt, præadverte, hoc interesse aliud esse ordinarium, aliud extraordinarium; Ordinarium oritur, quando res ipsa pluris v.g. valet uno tempore, quàm alio, siue quia res intrinsecè crescat: ut, pluris valet equus adultus, quàm pullus; siue quia ab extrinseco crescat ejus valor, ut, frumentum pluris valet mense Maij, quàm Augusti: si priveris ergo hoc lucro, diceris pati interesse, seu damnum ordinarium. Extraordinarium oritur, quando advenit lucrum ex extraordinaria creditoris opera, seu ex ejus negotiatione; centum v.g. aurei, si eos negotiationi exponas, pariunt alios quinquaginta: quare si priveris hoc lucro, diceris pati interesse extraordinarium, seu, ut communiter loquimur, interesse, ex damno emergente, vel lucro cessante.

3. His positis, inquires, ut debitor ex delicto obligetur in conscientia ad restituendum interesse, opusne est, ut præcedat monitio, qua creditor dicat debitori, se ipsius causa ejusmodi damnum pati?

Respondeo, quoad praxin, rarò locum fortietur hæc quaestio, in casu iniustæ acceptionis, vel damni dati (quavis sapissimè locum habeat in restitutione ex contractu, de qua mox nu. 6.) nam tunc regulariter creditor nescit, quis

Ss

quis